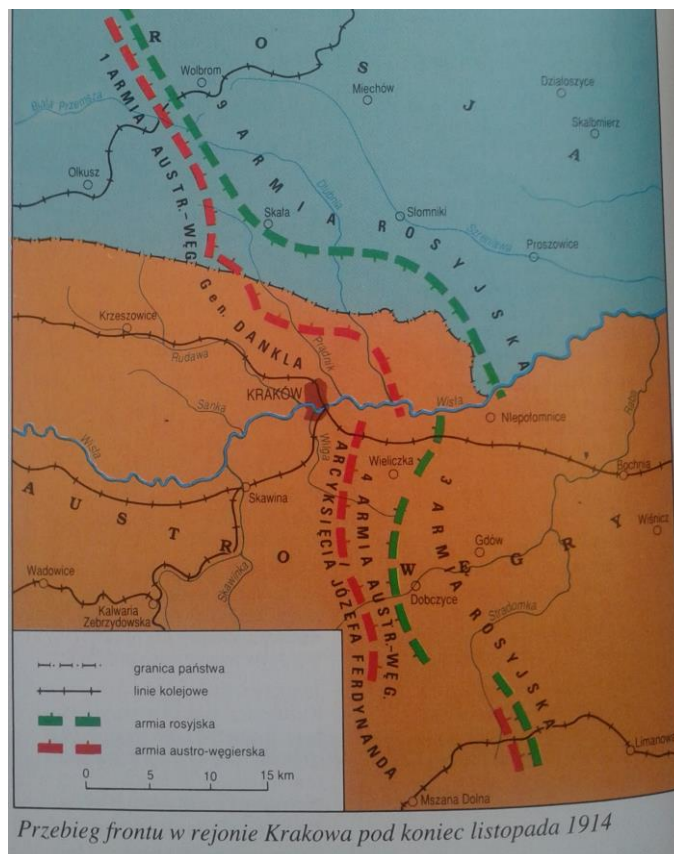

Bitwy o Kraków 1914

Fragmenty książki H. Łukasika
„Twierdza Kraków.. „ T. 4 s. 47-55

W kierunku Krakowa i Śląska nacierała 9 Armia gen. Leczyckiego. 14 listopada doszła ona do linii Wolbrom – Skąła – Słomniki – Proszowice – Brzesko Nowe. Broniły tego kierunku wojska austro-węgierskiej 1. Armii generała Victora Dankla, która oparła się na wzniesieniu Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Rejonu Krakowa broniła 4. Armia arcyksięcia Józefa Ferdynanda, walcząca w dolinie Wisły (na odcinku od Skąły po Zakliczyn nad Dunajcem). Pod

naporem Rosjan armia ta cofnęła się aż na przedpola Krakowa. (...)

9 listopada pojawił się pierwszy patrol kozacki przed skrajem Twierdzy Kraków.¹

17 listopada dowództwo twierdzy krakowskiej nakazało zamknąć rogatki miejskie, zabraniając wstępu do Krakowa nawet na „pobyt chwilowy”.

Kronika Krakowa Warszawa 1996 s. 288

Rosyjskie armie (4 i 9) kontynuowały atak, usiłując rozdzielić siły niemieckie od austro-węgierskich na północny zachód od Krakowa. W połowie listopada impet rosyjskiej ofensywy na północ od twierdzy nieco zmalał. Po dotychczasowych sukcesach Rosjanie liczyli, że uda im się zająć twierdzę nagłym uderzeniem, niemal z marszu. Samą swoją obecnością utrudniała ona ruchy Rosjan, blokowała wiodące na zachód linie komunikacyjne. Szturm i zdobycie twierdzy miało zatem olbrzymie znaczenie operacyjne, nie mówiąc o laurach dla zdobywców. Zajęcie olbrzymiego garnizonu, ważnego węzła komunikacyjnego i licznych składnic materiałów wojennych, mogło Stanowić preludium całkowitej klęski armii cesarsko-królewskiej. (...) Rosjanie próbowali obejść twierdzę, a jednocześnie nacierali na nią od czoła. Forpoczty rosyjskie zajęły Kocmyrzów i okoliczne wzgórze o wysokości 279 m. Z odległości około 2 km, z drogi na północ od fortu artyleria zaczęła ostrzelać sektora VI twierdzy, m. In. Fortu krzesła wickiego. Płasko torowy ogień z dział połowych, mimo iż celny, nie był jednak w stanie zagrozić konstrukcji fortu.

Kraków powitał Rosjan salwami artylerii fortecznej. (...)

O świcie 16 listopada 1914 gościńcem warszawskim i proszowickim wyszła z twierdzy w

¹ Nowa Reforma 1914 nr z 12.11.

pole 4. Armia prowadzona przez arcyksięcia Józefa Ferdynanda, wzmocniona 18 batalionami z załogi fortecznej oraz ogniem 114 dział fortecznych. Miała za zadanie uderzyć na Rosjan z flanki, odrzucić ich na północ, opanować rejon Proszowic, a także wzgórze górujące nad Słomnikami. Kontratak XIV Korpusu strzelców tyrolskich gen. Dyw. Josepha Rotha wyparł Rosjan za linię rzeki Dłubni; po walkach w rejonie Prus i Goszczy przekroczył granicę państwową, po czym wspierany na prawym skrzydle przez grupę gen. Karla Kritka 19 listopada zepchnął przeciwnika w kierunku doliny rzeki Szreniawy. Na skrzydło zagrożonej rosyjskiej 9. Armii ruszył z pomocą XXI , a potem także X Korpus z sąsiedniej 3. Armii gen. Radko Dimitriewa operującej na południe od Wisły. Była ona jednak nieco cofnięta na wschód, toteż oddziały te zdołały jedynie częściowo dotrzeć na pole walki. Zacięte i krwawe boje, wobec zaczynającej się zimy prowadzone w trudnych warunkach pogodowych i terenowych, toczyły się m. In. Pod Niepołomicami, Igołomią, Czulicami, Karniowem i Kocmyrzowem. Najcięższe i rozstrzygające walki stoczono w rejonie Iwanowic. (...)Odrzucono Rosjan na północny wschód, za linię rzeki Szreniawy. (...)

Pierwsza bitwa o Kraków nie przyniosła Austriakom wielkich zdobyczy terenowych, ale odrzuciła główne uderzenie rosyjskie. Mimo utraty w następnych dniach części zdobytego terenu, bitwa była znaczącym sukcesem defensywnym. Austriacy udaremniili atak nieprzyjacielski. (...) W tzw. Pierwszej bitwie o Kraków, w dniach 16-25 listopada 1914 roku z obu stron wzięły udział znaczne siły. W sumie walczyło tu ok. 40 dywizji, tj. blisko 400 tys. Żołnierzy. Austriacy wzięli do niewoli 17 tys. Jeńców, sami stracili ponad 30 tys. Zabitych i rannych (inne źródła podają liczby 28 tys. Jeńców). Brak danych o stratach rosyjskich.(...) Dokładny zamiar kolejnego natarcia Rosjan pomogła ustalić nowa broń – lotnictwo. Zwiad lotniczy – samoloty austriackich Fliegerkompanie, operujące z rakowickiego lotniska – przyczynił się bezpośrednio do właściwego rozpoznania sił i kierunku ataku XXI korpusu 3. Armii gen. Radko Dimitriewa.(...)

W ostatnich dniach listopada Rosjanie zajęli jeszcze Wieliczkę i Dobczyce. Impet ich inicjatywy zmalał jednak z uwagi na ciężkie straty i nadmierne rozciągnięte linie zaopatrzenia. Dostrzegło to dowództwo austriackie. Z północnego odcinka obrony na południowo-wschodni zostały przerzucone dwa korpusy 4. Armii, które niedawno odniosły zwycięstwo w bitwie na północ miasta. W dniach 28-30 listopada z Krakowa do Jordanowa, Mszany Dolnej i Chabówki wzdłuż linii kolejowej Kraków Zakopane, pospiesznie transportowano oddziały austriacko-węgierskie, by rzucić je do nowej bitwy.(...) Dowództwo austriackie starało się skierować maksimum sił do walki w polu, w twierdzy pozostawiono tylko „załogę bezpieczeństwa”. (...)

4 grudnia gen. Von Hötzendorf rozkazał komendantowi Twierdzy Kraków, gen. Karolowi Kukowi podjęcie działań zaczepnych na północno-wschodnim i południowo-wschodnim przedpolu Twierdzy, aby związać siły rosyjskie pod miastem i utrudnić przeprawę wojsk rosyjskich przez Wisłę pod Niepołomicami. Na pomoc zagrożonemu południowemu odcinkowi frontu, Rosjanie zaczęli bowiem przerzucać z północy X korpus. Walki na froncie na północ od Wisły ustały prawie zupełnie. Obie strony wciąż przerzucały kolejne oddziały na południe.

1 grudnia 1914 rosyjski XXI Korpus podszedł pod Bieżanów i Bogucice. Około godz. 11.30

rozpoczął się artyleryjski ostrzał Twierdzy os strony wschodniej i południowo-wschodniej. Ostrzał fortów w Rajsku i Krzesławicach trwał całą noc. Rankiem 5 grudnia w rejonie Wieliczki ruszyło natarcie rosyjskie. Wypadki następowały błyskawicznie. Rosjanie zaatakowali pozycję wysuniętą Wzgórze Kaim. (...)

Pod osłoną artylerii fortecznej o świcie 6 grudnia obrońcy ruszyli do przeciwnatarcia. Po kilku godzinach zażartych walk o pozycję wysuniętą na wzgórzu Kaim, gdzie poległo około 2 tys. Rosjan i 900 żołnierzy austro-węgierskich, Rosjanie wycofali się za Wieliczkę.(...) Dużą rolę odegrała tu artyleria ciężka. (...)Ogniem dział kierowano z balonów obserwacyjnych zakotwiczonych na Krzemionkach (6 i 8 grudnia).

(...) W ramach działań zmierzających do zerwania przepraw przez Wisłę saperzy forteczni wysadzili za pomocą min rzecznych zbudowany przez Rosjan „most wojenny”, ponoć wraz z przechodzącym przezeń batalionem rosyjskiej piechoty. 9...) Most znajdował się gdzieś na odcinku między Grabiem a Wolicą, tj. nieco powyżej Niepołomic.²

Głównymi pozycjami obronnymi wojsk rosyjskich były Grabie, Podłęże i Staniątki.(...)

Piechota austriacka nie była w stanie zbliżyć się do Grabia bliżej niż kilometr: obronę przełamano ogniem artylerii ciężkiej i najcięższej, przede wszystkim baterii 30,5 cm moździerzy M11, śmiało przerzuconej 13 grudnia na przedpole Twierdzy do odbitego kilka dni wcześniej Pleszowa. Ostrzeliwała ona Grabie, Pobiednik. W efekcie następnego dnia rosyjski batalion oddał bez walki pozycję w Grabiu i szturm podjęty przez Austriaków trafił w próżnię.(...)

Bezpośrednim powodem wycofania się Rosjan był sukces kontrataku pod Limanową.

² Wg Nowej Reformy pod Mogiłą